

SKOLENS FIRE VIGTIGE AKTØRER

Asterisk zoomer ind på dem, der skaber skolens hverdag - læreren, eleven, pædagogen og skoleinspektøren - og fortæller om nogle af de vigtigste historiske udviklinger. Før, nu og i fremtiden. Hvad har forandret sig, hvad er det samme?

SKABELSEN AF DEN DEMOKRA- TISKE ELEV

ELEVEN Engang skulle de tie stille, i dag bliver de hørt langt ind den politiske inderkreds. Alligevel har vi måske udviklet knap så demokratisk en skoleelev, som det ellers var meningen, **med oprettelsen af elevråd, klassens time og samfundsfag på skemaet**, lyder det fra adjunkt IBEN VYFF.

Af ANNETTE HAUGAARD

En dreng i grønet net skjorte skiller sig synligt ud fra de mørke jakkesæt, som sidder skulder ved skulder på Marienborg i september 2010. Statsminister Lars Løkke Rasmussen diskuterer fremtidens folkeskole med alle de centrale aktører på området, og for første gang nogensinde inkluderer det også dem, det hele handler om. Eleverne.

Placeringen af den 16-årige formand for organisationen Danske Skoleelever ved forhandlingsbordet markerer en milepæl i den udvikling, som siden de første spæde tiltag i 1920'erne skridt for skridt har bevæget sig i retning af at forvandle skoleeleven fra en

genstand for autoritær styring til en demokratisk stemme, der skal høres. Men selvom formanden for Danske Skoleelever nu er lukket ind i de voksnes selskab, er ambitionen om at skabe demokratiske skoleelever måske alligevel kun lykkedes delvist.

»Gennem de sidste 100 år har der været en langsom bevægelse frem imod at give eleven medansvar og plads i flere og flere af skolens centrale organer. På det overordnede plan er der sket et enormt skred og opnået succes, men undersøgelser viser, at det stadig er ret forskelligt fra skole til skole og fra elev til elev, om de reelt oplever at have indflydelse på emner, som er vigtige set med elevøjne,« siger adjunkt Iben Vyff fra Institut for Ud-

dannelse og Pædagogik (DPU) ved Aarhus Universitet.

FRA AUTORITÆR TIL DANNELSESIDEAL

Demokratiseringen af skoleelever er et opgør med dengang, hvor børn skulle rejse sig, når læreren kom ind i klassen, tiltale ham med De og i øvrigt kun sige noget, når de blev spurgt.

»Det var et tydeligt autoritært system, hvor der ikke var tvivl om, hvem der havde retten til at definere, hvad der var rigtigt og forkert, og hvordan tingene skulle være,« siger Iben Vyff.

Efter 1. verdenskrig bliver tidens syn på børn forsigtigt udfordret via reformpædagogikken og med eksperimenter, der gav plads til elevers selvstændige arbejde og friere udfoldelse, og efter næste verdenskrig bliver det efterhånden skolens opgave at opdrage demokratiske medborgere.

»Demokratiseringsbølgen skyllede ind over det danske samfund, og medbestemmelse og brugerindflydelse bredte sig som en norm alle steder fra arbejdspladser til boligforeninger og uddannelsesinstitutioner. Idéen var, at når man giver medansvar, så engagerer og forpligter man også folk over for fællesskabet,« siger Iben Vyff.

I 1975 rodfæstes demokratiet officielt som et mål for folkeskolen, og i formålsparagrafen kommer det til at hedde, at »folkeskolen forbereder eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til medansvar for løsningen af fælles opgaver. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed og demokrati.«

Det betyder blandt andet, at samtidsorientering og klassens time kommer på skemaet. Året forinden havde eleverne fået lovsikret deres ret til at oprette elevråd. Senere får de skridt for skridt også plads i skolens organer først som observatører, siden med taleret, så de i dag sidder med i eksempelvis skolebestyrelsen og skolens sikkerhedsudvalg.

»Demokrati bliver med tiden både et dannelsesideal, en pædagogisk proces, et emne der skal undervises i, og en ret eleverne får til have indflydelse på skolens hverdag,« siger Iben Vyff.

LYTTE UDEN NØDVENDIGVIS AT NYTTE

Men elevernes virkelighed matcher ikke nødvendigvis den demokratiske intention.

JEPPE MICHAEL JENSEN, SCANPIX

 Danske skoleelever demonstrerer i 2006 imod afskaffelsen af gruppeeksamen.

Selv i slutningen af 1980'erne er det nødvendigt formelt at præcisere, at skoleledere ikke har hverken ret til at åbne elevrådets post eller censurere dets blade.

»Vejen har været lang og sej, og der har undervejs været kampe, fordi elevrådet ikke er blevet modtaget med åbne arme alle steder,« siger Iben Vyff.

I dag er elevråd obligatoriske, men undersøgelser viser, at det nogle steder stadig kan være svært at engagere eleverne, fordi de ikke nødvendigvis oplever, at deres medvirken har betydning.

»Mange steder handler elevråd om at skabe trivsel på skolerne, og det er ret forskelligt, om det, eleverne kan tænke, sig også bliver taget til efterretning og sker,« siger Iben Vyff.

ELEVDEMONSTRATIONER

I et større perspektiv er Iben Vyff dog ikke i tvivl om, at den danske skoleelev er blevet demokratisk.

»Danske Skoleelever er i dag en professionel interesseorganisation, der fungerer som indflydelsesrig aktør i det skolepolitiske spil, hvilket møderne på Marienborg i sin tid

viste. Selvom det er børn, skal man ikke glemme, at de gennem tiden har vist en evne og vilje til at mobilisere,« siger hun.

Tilbage i 1977 fik 60.000 elever samlet til demonstration foran Christiansborg indført fire timers undervisning mere om ugen i de ældste klasser, og i 2006 fremførte lige så mange elever samme sted budskabet om at bevare gruppeeksamen dog uden gevinst på det tidspunkt.

EN KAGEOPSKRIFT

Klassens time eller klassens tid, som det i dag kaldes, er et af de steder, hvor elever konkret skal træne deres demokratiske evner. I princippet skal timen udspringe af elevernes initiativ, og de skal øve sig i at fremføre deres synspunkter, mens læreren blot skal fungere som en slags konsulent.

»Der er ingen tvivl om, at hvis man virkelig vil give eleverne medansvar, så kræver det træning og tilvænning hos både elever og lærere. Erfaringerne fra skoler og klasser, som har mere rendyrket elevdemokrati i undervisningen, er, at elever fra starten skal vænnes til at blive inddraget i og tage ansvar for deres egen undervisning. Men for de fleste elever er

klassens time nok snarere noget, de forbinder med en hyggestund, og det er tankevækkende, at når man googler ordet klassens time, så er det en kageopskrift, der viser sig som resultat,« siger Iben Vyff.

Hun tør ikke spå om, hvordan fremtidens elevdemokrati vil udvikle sig.

»Der har været meget lidt debat om, hvad skolereformen kommer til at betyde for elevernes mulighed for at sætte aftryk på deres skole. Det er i sig selv interessant og viser, at der stadig er meget hierarki i skolen. For selvom eleven er blevet gjort mere og mere ansvarlig i skolelivet, så foregår det stadig inden for nogle fastlagte rammer, som voksne i bund og grund regulerer,« siger Iben Vyff. ■

OM IBEN VYFF

Ph.d. i historie og adjunkt ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) ved Aarhus Universitet. Hun forsker blandt andet i, hvordan relationen og ansvarsfordelingen mellem skole og familie har forandret sig siden

1970'erne og har gjort skolebarnet mere demokratisk. Iben Vyff er bl.a. forfatter til et kapitel om demokrati i elevhøjde i det sidste bind af dansk skolehistorie, som forventes at udkomme i slutningen af 2014.